

BUDGETFÖRSLAG INFÖR 2023 (2024 - 2025)

Social- och
arbetsmarknadsnämnden

KÖPINGS
KOMMUN

INNEHÅLL

FÖRVALTNINGENS/NÄMNDENS ANSVAR SOMRÅDE	1
GRUNDUPPDRAGET – ANALYS INFÖR 2023	2
VERKSAMHETSFAKTA	11
DRIFTBUDGETEN PER VERKSAMHETSOMRÅDE	12
FÖRSLAG TILL INVESTERINGAR 2023 – 2025	14

FÖRVALTNINGENS/NÄMNDENS ANSVARsomRÅDE

Social- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för:

- individ- och familjeomsorg
- kommunens fritidsverksamhet för barn och unga
- ekonomiskt bistånd
- arbetsmarknadsinsatser
- vuxenutbildning
- flyktingmottagande
- budget- och skuldrådgivning
- alkohol- och tobakshandläggning

Individ- och familjeomsorgens uppdrag utgår från lagstiftning och innebär bland annat att erbjuda stöd och insatser till barn, familjer och vuxna i utsatta situationer. Nämndens verksamheter ska, tillsammans med andra aktörer, arbeta för att alla barn och unga får växa upp under trygga förhållanden och att människor med missbruks- och beroendeproblem erbjuds stöd och behandling.

Brottsoffer och deras närstående ska erbjudas stöd och hjälp och nämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller varit utsatta för hot och våld, kan vara i behov av stöd för att förändra sin situation och att barn som bevittnat våld och andra övergrepp får det stöd och den hjälp som de behöver.

Den kommunala fritidsverksamheten omfattar bland annat fritidsgård och förebyggande och stödjande arbetet riktat till barn och unga genom ungcoacher och fritidsledare.

Nämnden utreder kommunmedborgarnas rätt till ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd om hushållen saknar tillräckliga medel för sin försörjning.

Via arbetsmarknadsenheten erbjuds kompetenshöjande insatser för att personer ska komma in på arbetsmarknaden eller vidare i studier. På Samcenter samplaneras insatser mellan olika förvaltningar och myndigheter, för unga, vuxna och nyanlända som är i behov av kombinationsinsatser och står utanför arbetsmarknaden.

Vuxenutbildningen erbjuder invånarna undervisning på grundläggande-, gymnasial och högskolenivå, viss yrkesutbildning samt svenskundervisning till invandrare (sfi) och Lärnvux för personer med funktionsnedsättning. Vuxenutbildningen anordnar utbildning inom ramen för YH (yrkeshögskola) inom teknik och vårdområdena.

Nämnden samordnar det kommunala flyktingmottagandet och har huvudansvar för mottagandet av ensamkommande flyktingbarn.

GRUNDUPPDRAGET – ANALYS INFÖR 2023

Kompetensförsörjning: arbetsmarknadsinsatser, vuxenutbildning och ekonomiskt bistånd

Förutsättningarna för att uppnå målen kopplade till social- och arbetsmarknadsnämndens grunduppdrag avseende de delar som nämnden benämner kompetensförsörjning har försvårats av Coronapandemin. Krisen har påverkat alla samhällsområden både nationellt och internationellt och i olika utsträckning på det lokala, mellanmännskliga och individuella planet.

Nämndens bedömning, när nu pandemin tros vara överstånden, är att alla nämndens verksamheter klarat anpassningar och omställningar med anledning av krisen på ett ändamålsenligt sätt. Rättssäkerheten inom nämndens myndighetsverksamheter har kunnat bibehållas trots hög sjukfrånvaro och stor personalomsättning inom vissa enheter. Arbetslösheten har inte fått den negativa utveckling som förutspåddes i början av pandemin och nämnden har kunnat fortsätta erbjuda arbetsmarknadsinsatser, om än i mindre utsträckning och i andra former än tidigare. Nämnden har genom överenskommelser med Arbetsförmedlingen kunnat erbjuda betydligt fler personer än tidigare subventionerade bidragsanställningar. Detta har i sin tur inneburit att flera hushåll fått en arbetsinkomst som minskat behovet av försörjningsstöd och förbättrat de ekonomiska förutsättningarna för många familjer och därmed många barn som levt i ekonomisk utsatthet. Vuxenutbildningen har kunnat erbjuda utbildning på distans med digitala verktyg som fungerat för de flesta eleverna.

Inför planering av nämndens verksamhet och budget 2023 har samhället påbörjat en återgång till tidigare situation och en anpassning till ”nya normala förhållanden”. Innan alla effekter av pandemin hunnit sammanställas och analyseras står dock samhället inför en ny kris, nya osäkerhetsfaktorer och oro i och med kriget i Ukraina. Hur kommer den nya krisen att påverka våra förutsättningar nationellt och lokalt, avseende till exempel samhällsekonomi, enskildas ekonomiska förhållanden, integrationsfrågor m.m.? Kommunen har en beredskap för att kunna möta eventuellt behov av kommunala insatser för människor som flyr kriget, dessa ska enligt fastställd ansvarsfördelning vara kostnadsneutrala ur kommunalt perspektiv.

Nämndens verksamheter arbetsmarknad, ekonomiskt bistånd och vuxenutbildning är känsliga för nationella förändringar och beslut inom respektive politikområde, varför det kommande valet innebär ytterligare en osäkerhetsfaktor för nämndens planeringsförutsättningar för nästa år.

Arbetsmarknadsinsatser och ekonomiskt bistånd

Arbetslösheten har minskat i landet under det senaste året, så även i länet och lokalt i kommunen. Västmanlands län har en högre andel arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen) än den totala andelen för riket: 8,9% mot 7,2% i riket. Andelen

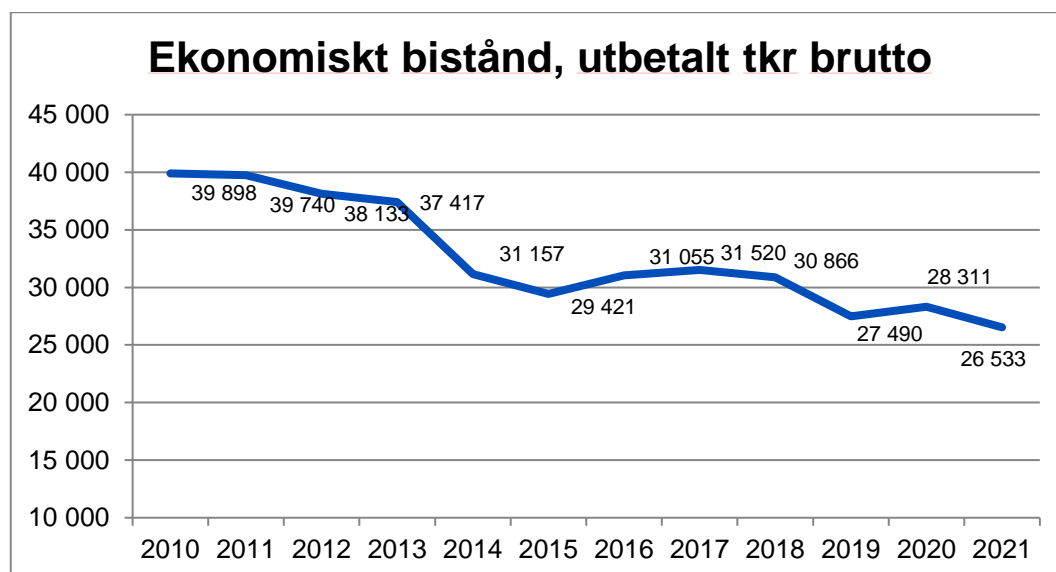
arbetslösa i kommunen var i februari 2022 något högre än i länet – 9,2%, men har minskat med 1,6% i jämförelse med februari 2021. Ungdomar har generellt svårare att ta sig in på arbetsmarknaden varför ungdomsarbetslösheten är högre, andelen i åldern 18 - 25 år som var inskrivna på Arbetsförmedlingen i februari uppgick till 11,8% både i länet och i Köpings kommun. Trots att andelen arbetslösa fortsätter att minska så ökar andelen långtidsarbetslösa bland de inskrivna.

Att läget på arbetsmarknaden lättat något märks inom nämndens verksamheter genom att fler som genomgått arbetsmarknadsinsatser går vidare till arbete, liksom att fler kan avslutas inom försörjningsstöd med hänvisning till en egen inkomst av arbete.

Det som i störst utsträckning påverkat behovet av ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd på ett positivt sätt har varit möjligheten att erbjuda enskilda bidragstagare anställningar med stöd från Arbetsförmedlingen, tidsbegränsade subventionerade anställningar så som *extratjänster* och *nystartsjobb*. En subventionerad anställning innebär att arbetsgivare kan prova en person i arbete som samtidigt ges möjligheten att få inträde till arbetsmarknaden och arbetslivserfarenhet – samt en löneinkomst.

Inom arbetsmarknadsenheten – Jobbcenter görs matchningen mellan enskilda arbetssökande deltagare och arbetsplatser. Jobbcenter kan förbereda deltagare, ge stöd till både deltagare och arbetsgivare och följa upp anställningen.

Nämndens verksamheter Jobbcenter och ekonomiskt bistånd fungerar som kommunicerande kärl – när Jobbcenter ökar sina insatser (och därmed kostnader för insatserna), minskar behovet och kostnaderna för ekonomiskt bistånd.

Den sedan 2010 redovisade minskningen av kostnaderna för ekonomiskt bistånd är en följd av ett systematiskt och strategiskt arbete för att skapa och inrätta arbetsmarknadsinsatser, bland annat i form av offensiva anställningar som nämnden benämner olika typer av bidragsanställningar i samarbete med Arbetsförmedlingen. Anordnandet av offensiva anställningar innebär ökade resurser och kostnader för arbetsmarknadsenheten/Jobbcenter för bland annat arbetsledning, administration och nettolöne-kostnader.

Under innevarande år har nämnden prioriterat att erbjuda personer med tidsbegränsade subventionerade arbeten olika former av kompetenshöjande insatser

under anställningstiden, för att öka den enskildes möjligheter att efter anställningen kunna etablera sig på arbetsmarknaden eller gå vidare i studier. Till skillnad från vissa andra subventionerade anställningsformer, leder formen extratjänst inte till att den anställda omfattas av rätten till A-kasseersättning.

Nämnden har tidigare överfört anslag från kontot för ekonomiskt bistånd till Jobbcenter i syfte att öka antalet offensiva anställningar. Under innevarande år kommer ett större antal så kallade extratjänster att avslutas vilket innebär att en andel av de personer som haft tjänst kunnat etablera sig på arbetsmarknaden men trots kompetenshöjande insatser, kommer ett antal att stå utan anställning och vara i behov av bidrag för sin försörjning.

Nämnden avser att överföra medel från anslagen till ekonomiskt bistånd till arbetsmarknadsinsatser för att skapa möjligheter till nya subventionerade och anpassade anställningar som kan erbjudas enskilda för att undvika ökat bidragsbehov.

Vuxenutbildning

Den verksamhet som påverkades mest under pandemin var vuxenutbildningen, där all undervisningen övergick till distans redan i mars 2020. Undervisningsformerna har i den mån det varit möjligt med hänvisning till restriktioner, lagts om och anpassats efter elevernas behov under tiden för pandemin. Efter sportlovet i år öppnades skolan fullt ut för alla elever.

Efterfrågan på vuxenutbildning påverkas bland annat av flyktingmottagning och invandring, resultat för elever inom ungdomsgymnasiet och näringslivets kompetensbehov. Under ett antal år när flyktingmottagningen ökade och sedan kulminerade under åren 2013 till 2017 så ökade efterfrågan på utbildning i svenska – sfi. Fler klasser tillskapades succesivt och personalgruppen utökades med flera tjänster, men ändå uppstod kö till utbildningen under långa perioder.

Sedan flyktingströmmen till landet avstannat och mottagandet till kommunen minskat har också efterfrågan på sfi-undervisning avtagit. För verksamheten innebär det minskade elevunderlaget inom sfi att resurserna, främst pedagogtjänster behöver reduceras. En stor andel av eleverna som fullgjort sfi har övergått till grundläggande utbildning eftersom de saknar utbildning motsvarande grundskolenivå från hemlandet, därmed har elevantalet ökat inom den skolformen. Lärarresurser från sfi har därmed överförts till grundläggande utbildning.

Anpassningen till en ”mindre kostym” har inte kunnat genomföras i den takt som först planerades eftersom studietiderna förlängts för många inom både sfi undervisningen och den grundläggande utbildningen som en konsekvens av pandemin och distansundervisning som elever haft svårt att klara – progressionstakten har varit lägre än normalt och studietiderna per kurs längre.

Vuxenutbildningen Kompetenscenter är fortsatt den skola i kommunen som har flest elever och ett utökat utbildnings- och kursutbud. Flera unga vuxna som avslutat ungdomsgymnasiet utan fullständiga betyg, söker sig till vuxenutbildningen för att komplettera kurser. Antalet elever inom vård- och omsorgsutbildningarna har ökat och allt fler avslutar skolan som nyutexaminerade undersköterskor.

Under föregående år examinerades den första gruppen produktionstekniker från kommunens första Yrkeshögskoleutbildning. Under innevarande år kommer

Kompetenscentrum att starta en utbildning för specialundersköterskor, även den inom ramen för Yrkeshögskolan.

Nationellt förespråkas en utveckling av kombinationsutbildning som innebär att svenskundervisning kombineras med yrkesutbildning för att öka nyanländas förutsättningar att snabbare komma ut i arbetslivet. Köping har tillsammans med Arboga och Kungsör sökt externa medel för en gemensam satsning.

I samarbete med Jobbcenter utökar vuxenutbildningen antalet jobbspår som innebär ytterligare en form av kombinerade insatser för att möjliggöra inträde på arbetsmarknaden och som anpassas utifrån enskildas och grupperns förutsättningar och behov.

Vuxenutbildningen är en viktig och effektiv resurs i arbetet med kompetensförsörjning för att klara välfärdsuppdraget och ett livskraftigt näringsliv. Kommunens invånare behöver utbildas och ”kläas på” för att möta framtidens och företagens rekryteringsbehov. Vuxenutbildningen är en nödvändig komponent i arbetet med kommunens utvecklingsmål ”att vara en kommun där människor och företag vill etablera sig och växa, och där kompetens finns och skapas”.

Utifrån målsättning om en levande demokrati och en ökad delaktighet är vuxenutbildningen organiserad för att flexibelt kunna anpassa verksamhet och utbud för att både tillgodose invånarens utbildnings och utvecklingsbehov samt näringslivets och arbetsgivarnas efterfrågan på kompetens. Enligt den externa ekonomiska analys som genomfördes i januari 2022 är kostnaderna för vuxenutbildningen i Köping jämförbar med länet och liknande kommuner förutom för den grundläggande utbildningen där kostnaderna är något högre, men kan förklaras av ett ökat elevantal utifrån att flera elever som avslutat sfi saknar grundskolebehörighet.

Individ- och familjeomsorg

Individ- och familjeomsorgens (IFO) uppdrag är dubbelt i bemärkelsen att verksamheten ska vara stödjande och erbjudande men förväntas samtidigt ha en kontrollerande och tillrättavisande funktion. IFO har en roll som samhällets yttersta skyddsnät som ska träda in om normalfunktionerna inte kan tillgodose enskildas eller grupperns behov.

För att genomföra grunduppdraget rättssäkert och för att tillgodose de omfattande kraven, behöver verksamhetens resurser vara tillräckligt väl tilltagna och kontinuerligt anpassas efter omvärldens förändringar. En arbetssituation där medarbetarna upplever att de inte kan leverera rättssäkra utredningar, kvalitativt goda insatser och ett gott bemötande leder till känslor av otillräcklighet med risken att man väljer ett mindre krävande uppdrag hos en annan arbetsgivare.

Social- och arbetsmarknadsnämndens grunduppdrag avseende skydd och stöd till utsatta grupper, barn, ungdomar, vuxna och familjer har kunnat genomföras på ett ändamålsenligt sätt och med acceptabla resultat, men på bekostnad av en hårt pressad personal. Nämnden behöver prioritera åtgärder för att behålla sin personal och därmed också den resurs som samlas i personalens kompetens och erfarenheter.

Barn- och ungdomsvård

Forskare samt olika myndigheter och verksamheter som arbetar med och möter barn och unga har under en längre tid aviserat en ökad psykisk ohälsa generellt bland barn

och ungdomar. Ingen har kunnat peka ut några enskilda orsaker till den ökande ohälsan utan den negativa utvecklingen tycks bero på flera faktorer i samhällsutvecklingen.

Social- och arbetsmarknadsnämndens individ- och familjeomsorg har under lång tid redovisat en ökning av antalet anmälningar och ansökningar som inkommer till verksamheten, men under 2021 skedde en dramatisk volymökning av antalet ärenden som inkom till nämnden och som innebar att barnavårdsutredningar inleddes.

Under 2021 mottog individ- och familjeomsorgen sammanlagt 1 383 aktualiseringar rörande barn och ungdomar. Under året genomfördes 720 utredningar som rörde 584 unika barn/unga. Antalet barnavårdsutredningar har ökat under flera år (se tabell nedan) men ökningen 2021 var särskilt stor – 25% fler utredningar än året innan. En schabloniserad beräkning av tidsåtgång för en genomsnittlig utredning visar att ärendeökningen motsvaras av faktisk utredningstid för mer än fem socialsekreterare.

De analyser som nämnden gjort avseende ökningen, visar att många nya ärenden har initierats på grund av oro för våld mot barn eller att barn befarats ha bevittnat/upplevt våld i sin hemmiljö. Antalet anmälningar som rör ungdomar med ett gränsöverskridande beteende och begynnande kriminalitet har också ökat, särskilt under höstterminen 2021. Uppföljningen av enskilda ärenden visar att många barn och ungdomar som aktualiserats har en neuropsykiatrisk diagnos eller svårigheter som tyder på en sådan funktionsnedsättning.

År	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Aktualiseringar Barn/unga	585	875	900	988	1106	1383
Utredningar Barn/unga	485	509	552	557	574	720

Volymökningen inom barnavården har inneburit en ansträngd arbetssituation för personalgruppen, särskilt inom myndighetsutövningen som tvingats hantera betydligt fler utredningar per socialsekreterare än tidigare. Förutom en kraftigt ökad arbetsbelastning har förväntningar och krav på vilka förändringar och förbättringar socialtjänsten ska kunna åstadkomma i enskilda barn och familjers livssituation ökat. En felaktig föreställning som ofta framkommer är att nämnden kan använda tvångslagstiftningen LVU (Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga) som en påföljd när ungdomar uppvisar ett utagerande och kriminellt beteende, och på detta sätt ”placera bort” ungdomen från en instabil hemmiljö.

En generell ökning av anmälningar och ansökningar avseende barn som far illa på något sätt, innebär också en ökad efterfrågan och behov av insatser. En andel av alla utredningar som genomförs avslutas utan åtgärd men merparten beviljas och erbjuds insatser – företrädesvis inom nämndens öppenvård, ofta i samarbete med andra vårdgivare och aktörer (barnhälsovård, BUP, förskola, skola). En mindre andel barn bedöms vara i behov av insatser som innebär vård utanför det egna hemmet, i första hand i familjehem.

Antalet barn och unga som vårdats utanför det egna hemmet ökade under 2021 både avseende institutioner och familjehem. Under senare år har inga mindre barn varit placerade på institution utan samtliga har varit tonåringar. Av de ungdomar som var placerade 2021 var 11 pojkar och 2 flickor. Alla dessa ungdomar har en komplex problematik med omfattande behov av insatser inom flera livsområden. Nästan alla har mycket hög skolfrånvaro, och majoriteten har neuropsykiatriska funktionshinder i någon form. Ungdomarnas individuella svårigheter har olika uttryck, vissa utvecklar ett svårt självskadebeteende andra ett mer utagerande, gränsöverskridande beteende med kriminalitet och våldsinslag. Merparten av placeringarna på institution (drygt 70%) inleds mot ungdomens och i vissa fall vårdnadshavares samtycke. Placering på institution är kostsamt då den genomsnittliga dygnskostnaden uppgår till 4 277 kr, vilket innebär att en årsplats kostar drygt 1,5 miljoner kronor. De höga kostnaderna innebär att enbart en beslutad ny placering, förutom ett omvälvande ingripande för en enskild ungdom och dennes familj, påverkar utfallen för budgetanslagen påtagligt.

Under 2021 var sammanlagt 61 barn/ungdomar placerade i familjehem hela eller någon del av året. Antalet ökade med 20% mot året innan. Vid årets slut i december 2021 var 39 barn/unga i familjehem, varav 21 varit placerade under hela året.

En tredjedel av samtliga familjehemsplaceringar genomfördes vid någon tidpunkt med stöd av tvångslagstiftningen LVU. Under sommaren och hösten 2021 ökade behovet av jourplaceringar i familjehem, särskilt avseende små barn där vårdnadshavarnas föräldraförmåga sviktade på olika sätt.

Utveckling första kvartalet 2022

Uppföljningar av aktualiseringar, inledda utredning samt insatser visar att ärendemängden kvarstår på en hög nivå hittills under innevarande år. Totalt har 322 utredningar, avseende 311 unika barn, varit aktuella under årets tre första månader. En liten ökning jämfört med första kvartalet föregående år, medan nyinkomna ärenden minskat något. Skillnaden mellan könen är anmärkningsvärt hög, 58% av utredningarna avser pojkar, 42% flickor.

Antalet placeringar på institution har ökat, från 6 ungdomar till 9 ungdomar som varit placerade någon tid under kvartalet. I början av april fortgick 5 placeringar varav 4 med NPF som huvudsaklig placeringsorsak.

Antalet familjehemsplacerade barn har ökat kraftigt januari till mars i år jämfört med första kvartalet 2021, från 36 till 50 placeringar. I nio ärenden används konsulentstödda familjehem vilket ekonomiskt innebär minst dubbel kostnad. Det föreligger ett stort behov att förstärka resurserna inom placeringsteamet för att få förutsättningar att rekrytera och erbjuda nödvändigt stöd till ”egna” familjehem. Anslagen för familjehem förväntas överskridas kraftigt vid året slut.

Utvecklings- och resursbehov

Inom individ- och familjeomsorgen har ett omfattande utvecklingsarbete planerats och delvis påbörjats i syfte att skapa en robust organisation som med evidensbaserade metoder, hög kompetens och god kvalitet kan möta omvärldsförändringar, nya och växande målgrupper samt nya och mer omfattande behov.

Under hösten 2021 skapades ett ungdomsteam som syftar till att samla handläggning och insatser som riktas till ungdomar i risk för eller med kriminellt beteende. Målet är

att utveckla arbetsmetoder för målgruppen på hemmaplan. Under 2022 kommer flera kompetenshöjande insatser och utbildningar att ordnas för att ge förutsättningar för att fler ungdomar ska kunna få sina behov tillgodosedda i sin naturliga hemmiljö.

Under 2022 har ett projekt som innebär en NPF-satsningen (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) startats upp. Satsningen berör tre områden; kompetensutveckling, utveckling av familjehemsvården samt metodutveckling. Projekt syftar till att öka förutsättningarna att erbjuda stöd och hjälp på hemmaplan till vuxna, barn och familjer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och komplex problematik.

I FO-verksamheterna har en långsiktig plan för implementering av förhållningssättet och modellen Signs of Safety som innebär ett ökat fokus på nätverksarbete, skyddslösningar i nätverket och generellt en ökad delaktighet för berörda i utrednings- och insatsprocessen.

Dessutom pågår ett kontinuerligt arbete för att uppfylla alla delar i grunduppdraget, där till exempel formerna för förebyggande arbete och tidiga insatser har hög prioritet och ett utvecklingsarbete pågår inom olika verksamheter och sammanhang ibland annat Stora samverkansgruppens regi.

Ett utvecklingsarbete och kontinuerlig kompetensutveckling och utbildning är nödvändigt för att möta nya och ökande behov ändamålsenligt och optimalt ur flera aspekter (kvalitet, rättssäkerhet, ekonomi, arbetsmiljö). Samtidigt som verksamheten behöver skapa tid för medarbetares kompetensutveckling så åtgår alltmer tid till att hantera ett ökande ärendeinflöde.

Inför innevarande år utökades nämndens ram för barn- och ungdomsvården. Högre anslag har inneburit att fler socialsekreterare (sammanlagt fyra tjänster till utredningsteam och placeringsteamet) har kunnat rekryteras. Utökningen har i första hand inneburit att den extrema arbetsbelastningen för socialsekreterare har kunnat dämpas. För att resurserna ska motsvara den faktiska volymökningen krävs ytterligare personalförstärkning inom myndighetsverksamheten.

Eftersom volymökningen inneburit ökad efterfrågan av insatser har även öppenvården haft en hög arbetsbelastning och saknat utrymme för ett adekvat utvecklingsarbete. För att kunna genomföra nödvändiga utvecklings- och utbildningsinsatser krävs en personalstat som både kan hantera inkommande och pågående ärenden på ett rättssäkert sätt och med god kvalitet, samtidigt som man utvecklar en kompetens som kan möta framtida behov, och i bästa fall minska ingången av nya ärenden på sikt.

En utmaning för IFO är den fortsatta bristen på behörig, erfaren personal – främst socialsekreterare, där verksamheten måste konkurrera med både andra kommuner men också andra myndigheter, organisationer och vårdföretag om yrkesgruppen.

Fritidsverksamhet barn och unga

Från den första november 2021 är den tidigare kultur- och folkhälsonämndens enhet med fritidsverksamhet för barn och unga organiserad inom social- och arbetsmarknadsnämnden. Omorganiseringen bedöms kunna få många positiva synergi- och samverkans effekter. Ett arbete för att inlemma verksamheten i nämndens organisation och utveckla arbetet mellan den traditionella individ- och familjeomsorgen och fritidsverksamheten har påbörjats och kommer att prioriteras under 2022. Omgående efter övergången har ett ökat samarbete märkts av särskilt

avseende ungdomsfrågor där ungdomscoacher från fritidsverksamheten ingår i det under hösten bildade ungdomsteamet.

Fritidsverksamheten tar av tradition ett stort ansvar för ett universella och förebyggande insatser och aktiviteter riktat till barn och ungdomar, bland annat finns en formaliserad samverkan med KBAB som innebär ett utökat områdesbaserat arbete.

Våld i nära relationer (VIR)

Socialtjänsten har ett omfattande uppdrag i arbetet både att förebygga och förhindra våld i familjer och nära relationer samt att skydda och stödja vuxna och barn som blir utsatta för våld. Numer ska socialtjänsten också erbjuda våldsförövare insatser för att förmås ändra sitt beteende.

Arbetsområdet våld i nära relation är omfattande och differentierat både gällande utredning och insatser, där formerna skiljer sig om det rör våld mellan och mot vuxna eller våld mot barn eller där barn bevittnat/upplever våld. Hedersrelaterat hot och våld utgör ytterligare en del som kräver speciella metoder. Området är komplext och det behöver finnas personal med särskild kompetens och erfarenhet varför nämnden skapat ett särskilt så kallat VIR-team som leds av förvaltningens samordnare i VIR-frågor. Nämndens uppföljningar och analys av ärendeökningen inom barnvården under 2021 visar att en stor andel av nya ärenden avsåg våld mot barn eller barn som bevittnat/upplevt våld i sin hemmiljö. Nämnden har utarbetat en särskild modell för utredning som kombineras med barnsamtal och insatser till barn, för att säkerställa att alla barn får en kontakt med behandlare redan under utredningstiden.

Inom VIR-området genomförs basutbildning för samtlig personal kontinuerligt och personalen i VIR-teamet erhåller kompetensutveckling för att hantera ett utvidgat uppdrag och ansvar.

Budgetkonsekvens (Mkr)	2023	2024	2025
<i>Ökat resursbehov för myndighetsutövning inom barn och ungdomsvården</i>	+3,5	+3,5	+3,5
<i>Ökade resurser för att tillgodose insatsbehov inom barn och ungdomsvården</i>	+1,5	+1,5	+1,5
<i>Ökade anslag till heldygnsvård för ungdomar</i>	+1,5	+1,5	+1,5

Vård och insatser till vuxna

Missbruk och beroende

Utvecklingen inom missbruks- och beroendevården de senast åren har förvånat utifrån en minskad efterfrågan på insatser. Ärendeantal och insatsbehov har minskade 2019 och 2020, efter en tidigare kraftig ärendeökning under åren 2016-2018 då till exempel kostnaderna för heldygnsvård på institution steg dramatiskt.

Variationerna i utvecklingen kan inte förklaras på något enkelt sätt. Ökningen från 2016 berodde till stor del på att nya preparat lanserades på ”marknaden”, främst

opioider, och innebar ett nytt, mer destruktivt, missbruksmönster. Antalet unga personer med omfattande beroende ökade och var i behov av institutionsvård.

Det finns inget som tyder på att beroendeproblematiken generellt ska ha förändrats radikalt, utan nämndens bedömning är att konsekvenserna av missbruk och beroende har blivit mindre synligt – delvis som en effekt av pandemin.

Under hösten 2021 skedde en mindre ökning av antalet anmälningar och ansökningar som rör missbruk och beroende och ökningen har fortsatt i samma takt under första kvartalet innevarande år. Nämnden är försiktig med att dra några långtgående slutsatser eller att göra några större organisatoriska förändringar utifrån aktuell utveckling, utan avvaktar en mer långsiktig analys.

Vård på institution/behandlingshem utgör den mest ingripande insatsen som socialtjänsten kan ge till personer med missbruk/beroende. Behovet av heldygnsvård på institution har minskat. I flera fall har behandlingshemsvistelser på annan ort kunnat ersättas med heldygnsvård i nämndens egna boende Nibblebo. Erfarenheten är att vård på hemmaplan, i den enskildes hemmiljö ger mer varaktiga resultat då insatserna kan inkludera sysselsättning, relationsarbete och förändringsarbete kring andra viktiga livsfaktorer.

Behovet av boendelösningar i externa stödboenden för personer med beroende har minskat sedan nämndens anpassade boenden, Nibblebo och Brogården, startades våren 2017, men nämnden behöver fortfarande köpa externa boendeplatser för att fullt ut tillgodose behovet och skapa boendelösningar för personer med särskilda behov och ibland i akut hemlöshet. Behovet av att köpa stödboendelösningar styrs både av den enskildes missbrukssituation men även dennes förutsättningar på bostadsmarknaden. För ett mindre antal personer har en plats på ett stödboende på annan ort blivit en långsiktig boendelösning, det rör främst personer som har en psykiatrisk problematik i kombination med beroendesjukdom.

VERKSAMHETSFAKTA

Verksamhet/verksamhetsmått	Utfall 2021	Budget 2022	Budget 2023
Ekonomiskt bistånd, utbetalt tkr brutto	26 536	30 550	
Genomsnittliga bidragstiden i antal mån för ekonomiskt bistånd	6,4		
Antal bidragshushåll, unika	559		
Placeringsdygn, institution för barn/unga	1 843		
Bruttokostnad institution barn/unga, tkr	7 883	5 250	
Placeringsdygn familjehem (inkl jourplaceringar) barn/unga	11 888		
Bruttokostnad familjehem barn/unga, tkr	11 047	9 965	
Placeringsdygn, institution/familjehem vuxna med missbruks- och beroende	346		
Bruttokostnad institution/familjehem vuxna, tkr	1 499	4 650	
Antal heldygnsvård externt köpt boende vuxna	1 251		
Bruttokostnad externt köpt boende vuxna, tkr	1 906	600	
Antal heldygn köpt skyddat boende, Familjefrid	250		
Bruttokostnad, skyddat boende, tkr	773	700	
Antal elever grundläggande vuxenutbildning	252		
Antal elever gymnasial vuxenutbildning	662		
Antal elever SFI	297		
Offensiva anställningar	122		

DRIFTBUDGETEN PER VERKSAMHETSOMRÅDE

Verksamhet	Utfall 2021	Budget 2022	Förslag 2023	Förändring jfr med budget 2022		
				2023 (Mkr)	2024 (Mkr)	2025 (Mkr)
Förvaltningsledning SAF	5,4	5,7	5,7			
Nämnd o politisk verksamhet	0,6	0,7	0,7			
Alkoholtillstånd m.m.	0,0	0,1	0,1			
Fritidsgårdar	0,8	7,0	7,0			
Grundläggande vuxenutbildning	11,5	10,9	10,9			
Gymnasial vuxenutbildning	6,5	6,7	6,7			
Lärvux	0,8	0,9	0,9			
Högskoleutbildning	0,2	0,5	0,5			
Svenska för invandrare	6,6	6,6	6,6			
Gemensam IFO	4,0	4,5	4,5			
Vård vux m missbruk o beroende	25,6	26,4	26,4			
Barn- och ungdomsvård	43,3	44,6	51,1	6,5	6,5	6,5
Övriga insatser vux. / familjefrid	2,4	2,4	2,4			
Ekonomiskt bistånd verksamhet	35,7	38,6	36,6	-2,0	-2,0	-2,0
Familjerätt-/rådgivning	2,5	2,1	2,1			
Flyktingmottagande	0,1	0,0	0,0			
Arbetsmarknadsåtgärder	19,9	17,7	19,7	2,0	2,0	2,0
Summa	165,9	175,6	182,1	6,5	6,5	6,5

Sammanfattning av föreslagna ramförändringar 2023 – 2025

Social- och arbetsmarknadsnämnden har i den föreslagna ramökningen, äskandena för 2023 valt att göra en hård prioritering bland nämndens behov, med hänvisning till den begränsade utökning av kommunens budgetram som aviserats. Nämnden ser ett behov av ambitions- och kvalitetshöjning bland annat för att återställa verksamheter och insatser till tidigare nivå, samt att kompensera för negativa effekter till följd av pandemin.

Det finns ett uppenbart behov av ytterligare satsningar av arbetsmarknads- och utbildningsinsatser, främst för ungdomar och unga vuxna som inte kunnat fullfölja den reguljära utbildningen på grundskolenivå eller gymnasiet. Det finns behov av särskilda insatser för att personer som kommit som flyktingar ska få förutsättningar att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden. En förankring på arbetsmarknaden för vuxna som kommer i arbete och barn vars föräldrar har ett arbete, är den mest framgångsrika integrationsfaktorn.

Kraven på den kommunala socialtjänsten utökas återkommande med nya ansvarsområden, uppdrag och målgrupper. Som en jämförelse kan socialtjänsten likt Räddningstjänsten förväntas hantera akuta bränder, samtidigt som verksamheten ska förebygga att det börjar brinna. Under rådande förutsättningar åtgår merparten av individ- och familjeomsorgens resurser till att släcka allt fler och större bränder. Förebyggande insatser och tidigt stöd får stå tillbaka, med risk för ett fortsatt inflöde av akuta och komplexa ärenden.

Nämndens äskanden har ändå begränsats till att motsvara den resursförstärkning inom barn- och ungdomsvården som är nödvändig för att hantera en faktisk volymökning rättssäkert och på en kvalitativt god nivå. Den ekonomiska prognosen efter första kvartalet tyder på ett kraftigt underskott för heldygnsvård på institution och familjehem, vilket om kostnaderna består på samma nivå 2023 innebär att ramförstärkningen i stort ”äts upp” av insatsbehovet.

Nämndens plan är att ytterligare fördjupa arbetet med alternativ till heldygnsvård i de ärenden där det bedöms kunna finnas förutsättningar för vård i öppna former, i hemmiljö, för att på sikt minska kostnaderna för köpt vård. Utifrån trenden de senaste åren bedömer nämnden det dock troligt att behoven av heldygnsvård generellt kommer att kvarstanna på en högre nivå än tidigare.

Verksamhet	Kommentar	2023 (Mkr)	2024 (Mkr)	2025 (Mkr)
IFO Barn och ungdomsvård	Resursförstärkning till följd av volymökning och ökat insatsbehov	6,5	6,5	6,5
Summa		6,5	6,5	6,5

FÖRSLAG TILL INVESTERINGAR

2023 – 2025

2023

Prioritet	Investeringsobjekt	Belopp (tkr)	Motivering	Resultatpåverkan
1	Life Care, FV-gemens	600	Nytt/uppdaterat verksamhetssystem med utbildning	500
1	SAF Gemensamt	700	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage Förtätning av lokaler pga flytt av medarbetare från vän. 1	
1	Arbetsmarknad	200	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
1	Vuxenutbildning	200	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
1	Skejthallen	150	Högt slitage i verksamheten, renovering	
Summa		1 850		500

2024

Prioritet	Investeringsobjekt	Belopp (tkr)	Motivering	Resultatpåverkan
1	SAF Gemensamt	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande	
1	Arbetsmarknad	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
1	Vuxenutbildning	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
1	IFO vht	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
Summa		600		

2025

Prioritet	Investeringsobjekt	Belopp (tkr)	Motivering	Resultatpåverkan
1	SAF Gemensamt	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande	
1	Arbetsmarknad	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
1	Vuxenutbildning	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
1	IFO vht	150	Utbyte av ex. möbler, viss teknik och liknande, brukarslitage	
Summa		600		